

Utskrift 12

Det tolfte numret av Utskrift är en vänbok till arkeologen, tecknaren och humanisten Lennart Lundborg, som fyller 80 år i år. Bokens titel är hämtad från en vägs skylt som återfinns i en av Lennarts serieteckningar. Enligt konstnären själv godkändes skylten aldrig av Vägverket!

KULTURMILJÖ
HALLAND

Kulturmiljö Halland
Bastionsgatan 3, 302 43 Halmstad
035-19 26 00 kansli@kulturmiljohalland.se

ISBN 91-85720-48-8
ISSN-1102-7290

UTSKRIFT 12

HATT AV FÖR FORNMINNE

Stiftelsen Hallands Länsmuseum Kulturmiljö Halland

LENNART LUNDBORG

80 år

Utskrift 12

Hatt av för fornminne

LENNART LUNDBORG 80 ÅR

Redaktör:
Erik Rosengren

UTSKRIFT GES UT AV STIFTELSEN HALLANDS LÄNSMUSEER, KULTURMILJÖ HALLAND.

DETTA ÄR NR 12 I EN LÖPANDE SERIE.

REDAKTÖR: ERIK ROSENGREN.

BOKEN HAR TRYCKTS MED BIDRAG FRÅN LÄNSSTYRELSEN I HALLANDS LÄN.

TRYCKT AV ELANDERS FÄLTH & HÄSSLER, MÖLNLYCKE 2011.

LAYOUT OCH OMSLAG: ANDERS ANDERSSON.

KARTOR UR ALLMÄNT KARTMATERIAL © LANTMÄTERIET, ÄRENDE NR Ms2006/02316.

© 2011 KULTURMILJÖ HALLAND OCH RESPEKTIVE FÖRFATTARE.

FÖRFATTARNA ANSVARAR SJÄLVA FÖR ARTIKLARNAS INNEHÅLL.

ISSN 1102-7290

ISBN 91-85720-48-8

INNEHÅLL

<i>Erik Rosengren</i> Grattis, Lennart!	I
<i>Tore Artelius</i> Mannen med guldörhänget	5
<i>Lena Bjugger</i> Lennart som historisk arkeolog	19
<i>Lennart Carlie</i> ”Jag kommer ihåg Sund i Säffle 1959.” En värmländsk järnålderslokal med genklang i halländsk fältarkeologi.	23
<i>Alf Ericsson</i> Kvarnsvin	33
<i>Joakim Goldbahn</i> Halländska hundöron	39
<i>Monica Bülow Björk</i> Ett brev	53
<i>Leif Häggström</i> Människans djur i halländsk bronsålder	55
<i>Ola Kadefors</i> Svärdet i stenen	61
<i>Linn Mattsson</i> Stenkistor under hög i södra Halland	75
<i>Jörgen Streiffert</i> Mellanmesolitiska överlagrade boplatslämningar vid Varberg	83

Viktor Svedberg
Tankar om det historiska havsfisket i södra och mellersta Halland 91

Stina Tegnbed
En betraktelse av Lennart Lundborgs serievärld 99

Per Wranning
Ett svärd på vift eller Stormannen som bytte hemvist 107

Serier av Lennart Lundborg 113

Ola Kadefors

Svärdet i stenen

Någon gång i mitten av 80-talet, oklart vilket år, gjorde lantbrukaren Ulf Nilsson i Torpa sn i Varbergs kommun ett fynd av en annorlunda sten i kanten av en åker. Stenen var flat på ovasidan, hade rundade kanter och tunna markeringssträck utmed sidorna. På den flata sidan av stenen fanns reliefen av ett kort svärd eller möjligen en dolk inkarvad. Ulf insåg att detta var något märkvärdigt och tog med sig stenen hem. Där blev den liggande i en byrålåda till slutet av 00-talet, då han uppmärksammade en amatörarkeolog om fyndet. Denne insåg betydelsen av det och kontaktade bl.a. Nationalmuseet i Köpenhamn för en bedömning. Då han fann det angeläget att fyndet blev känt i den vetenskapliga världen kontaktade han sedermera även Kulturmiljö Halland. Därmed kan sägas att fyndet blev känt för Kulturmiljö Halland och Stiftelsen Hallands läns museer.

Fyndplatsen

Fyndplatsen är belägen ca 1,4 km i NO riktning från Torpa kyrka i dalgången mellan Varberg och Veddige. Fornlämningssmiljön i området är rik på såväl gravhögar som stensättningar utmed åskanterna på båda sidorna av dalgången. Utmed sluttningarna finns några förhistoriska boplatser registrerade, medan det i de lägsta partierna av själva dalgången knappt alls finns några lämningar. I den flacka odlingsmarken rinner den lilla Munkån, vilken vid fyndplatsen efter långvarig utdikning och markpåverkan, blivit så pass diskret till sin karaktär att den knappt alls är synlig i terrängen.

Vid ett besök på platsen 2010 kunde upphittaren ej exakt ange var fyndet

gjorts, därtill hade miljön ändrats alltför mycket sedan fyndet gjordes, men däremot kunde han peka ut i kanten av vilken åker som fyndet gjorts. Denna plats visade sig vara ytterst blöt och endast delvis brukad som åkermark. I det direkta närområdet ligger enligt markägaren ett källsprång, vilket kulverterats i samband med byggnationen av väg 41. Enligt upphittaren har markmiljön på platsen alltid varit så blöt att det varit svårt att bruka den. Ca 200 meter NV om den möjliga fyndplatsen finns ytterligare ett källsprång där grundvatten från den intilliggande sluttningen kommer i dagen. På den häradsekonomiska kartan från 1919 utgår ett dike från platsen. Direkt väster om fyndplatsen finns en stenåldersboplats registrerad utmed västsluttningen, men denna kan sannolikt ej länkas till gjutformen då boplatsen bl.a. innehåller en tvärpil.

I samband med byggnationen av väg 41 gjordes en arkeologisk utredning, men inga sökschakt drogs alls vid själva platsen för fyndet (Ullberg-Loh 1996).

Beskrivning av formen

Gjutformen är av täljsten och karvad ur ett stycke. Den är 25,3 cm lång, något avsmalnad mot spetsen, vilket gör att bredden i basen är 7,4 cm och 6,8 cm i spetsen. Tvärsnittet på formen är ovalt och tjockleken är 5 cm. Den ger ett massivt intryck och dess vikt är 1954 g, en omständighet som ger föremålet en inneboende stabilitet som säkerligen varit till fördel i själva gjutprocessen. Utmed långsidorna på formen finns passmärken för inpassning mot den andra formhalvan. På den ena sidan sitter fyra sådana märken, medan det på den motsatta sidan sitter tre. De sitter på ett ungefärligt jämt avstånd från varandra. Det har diskuterats om dessa märken kunde utgöra en slags signatur för den hantverkare som tillverkat formen (Weiler 1994:134-138). Rörande de passmärken som finns utmed långsidorna på formen har dessa säkert inget annat än en funktionell betydelse. Ej heller förefaller de passmärken som finns på var sida om själva itappningshålet för gjutmassan inneha annat än en funktionell betydelse, det går knappt att sätta dessa märken på annan plats än där de sitter, men de märken som finns i själva

1.>> *Gjutformen från Torpa är unik i sitt slag. Möjligen är de två korta, parallella passmärkena på formens nedersida gjutmästarens signatur. Foto: A. Andersson.*

basen av formen har en något egenartad och avvikande struktur. Passmärkena här utgörs av endast två stycken tätt sittande korta parallella linjer. Dessa passmärken är de enda som finns på basen av formen och med tanke på att alla övriga linjer sitter på avstånd från varandra förefaller dessa vara intentionellt placerade av annat än funktionella skäl. Att det kan vara en signatur från den hantverkare eller det lag av hantverkare som tillverkat formen förefaller ej omöjligt.

Det föremål som gjutits är ett greppbladesvärd eller dolk från äldre bronsålderns period II. Typen förefaller vara ett i huvudsak nordeuropeiskt och i nordtysk bronsålder förekommande föremål (Montelius 1917:38). Gjutkavitets längd är 23,2 cm mätt från övergången mellan gjuthål och dolkspets, ner till basen för fästet. Bredden är i vid basen på gjutkaviteten 3,7 cm och bredden på klingans mittpunkt är 2,9 cm. Djupet är endast ca 0,3 cm. Möjligen är det något överraskande att själva smältmassan, bronset, fyllts i från spetsen vilket gör avgjutningen trubbig. Detta gör att själva produkten, klingan, kräver en del efterarbete som leder till att bladet blir kortare än vad formen i sig själv är.

Tyvär har gjutformen en del skador, vid ena sidan av gjutkaviteten finns en del vittrings skador, även så vid basen. En del korn av täljstensmaterialet har även lossnat från själva kaviteten, såväl från basen som från klingan. På utsidan formen finns en hel del plogskador. Långa revor och flisor som lossnat visar att föremålet tumlat runt i ploggången under en längre tid.

Gjutformar i Halland

Halland är ett landskap som innehåller ett flertal fynd av gjuteriverksamhet från bronsåldern. Det är det landskap i Sverige där flest täljstengjutformar påträffats. Av södra Sveriges uppskattningsvis 85 fynd av gjutformar i täljsten och metall från bronsåldern är drygt 18 % eller 21 stycken påträffade i Halland (Weiler 1991:116). Av de hos Weiler uppräknade gjutformarna utgörs den absoluta lejonparten av formar för tillverkning av holkxor eller holkmejslar, vilket är en redskapskategori av ganska vardaglig karaktär. Även bland de övriga hos Weiler uppräknade formarna är det frågan om enkla knivblad, skärar och nålar, vilket för tankarna till vardagliga bruksföremål eller enklare smycken. Övriga halländska gjutformar är även av ett yngre datum än gjutformen från Torpa, då de övriga i huvudsak är från period 4-5, medan svärdsgjutformen är från period 2. Detta gör för övrigt

2. *Fyndplatser för täljstensgjutformar i Halland.*

svärdsgjutformen till en av de äldsta gjutformarna i Sverige.

De i Halland påträffade täljstensgjutformar utgörs i samtliga fall av antingen lösfynd eller depåfynd och kan ej omedelbart knytas till en dokumenterad gjuteriplats även om det sannolikt finns sådana i närheten av fyndplatserna. Skälet till detta är möjligen gjuteriplatsens ofta begränsade yta och tillbakadragna position i den övergripande fornlämningsmiljön (Goldhahn 2007:209-216). Detta gör att de tenderar att påträffas av en slump, när undersökaren varit på jakt efter något annat. I Halland grävdes exempelvis den på gjuterimaterial fyndrika skärvstenshögen i Grimeton med föresatsen att undersöka en gravhög och gjuteriplatsen i Hjälms framkom i en gravfältundersökning (Ibid: 236-237, Svensson 1940:196). Likaledes påträffades rester av gjuteriverksamhet på Brogård utanför Halmstad under en mycket omfattande boplotsundersökning (Carlie, 1992: 40).

Att Halland har ett förhållandevis stort antal gjutformar i täljsten kan dels förklaras med att det finns kända täljstensbrott på Varlahalvön i norra Halland, således har man haft tillgång till råmaterialet (Schaller Åhrberg 1997:141-144),

men statistiken påverkas även av att hälften av alla påträffade gjutformar i Halland kommer från en deponi påträffad i Flädje i Alfshög sn. Denna depå består av totalt nio täljstensformar till holkyxor och holkmejslar från period fem (Arte-lius 1992:10-11, Lindälv 1980:137-140). I Alfshög har utöver denna deponi påträffats ytterligare två täljstengjutformar, en för tillverkning av holkyxor och en för tillverkning av skäror. Detta gör att det bara i Alfshög socken påträffats lika många gjutformar i täljsten som i exempelvis Bohuslän och fler än i hela Skåne (Weiler 1992:116).

Dolk eller svärd – en fråga om intention

Man kan fråga sig om det är en dolk eller ett svärd som gjutits i formen från Torpa, då själva klingan endast är 23 cm lång, vilket är något som ytligt sett kan betraktas som väl litet för ett svärd. Dock skulle jag vilja påstå att det inte helt är storleken på klingan som avgör definitionen, utan snarare själva intentionen till varför man skapar föremålet. I detta fall är det frågan om ett föremål som i praktiken inte duger till mycket annat än att sticka med. Det är ett föremål som saknar såväl vidlyftig ornamentik som distinkta detaljer som kan länkas till kulturell identitet. I sig självt är det dock fullt användbart för det som det sannolikt är ämnat, nämligen att bruka våld eller visa att dess bärare är kompetent att bruka våld. Lägg därtill att det är ett föremål som i täljstengjutformen sannolikt kan massproduceras, om man har tillgång till själva bronset. Möjligen kan man säga att man med ett litet svärd kan utrusta flera människor med kompetenta vapen till en förhållandevis lågt materialförbrukning. Detta är i sin tur något som i sin förlängning kan vara en mycket god investering för en bronsåldersopportunist i den brytningstid som den tidiga bronsåldern förefaller varit. Man skall även komma ihåg att klingan i gjutformen är skapad i en tid när svärdet som föremål endast funnits i Nordeuropa i högst ett par hundra år, och att dess spridning fram till tiden för tillverkningen av gjutformen varit marginell. I period 2 blommar det vi kallar bronsåldern ut ordenligt och med den en stor samhällsomställning där tusenåriga livsstilar, föreställningsvärldar, hierarkiska system och ekonomiska förbindelser utmanas och byts ut. Möjligen är det först nu som människor blir medvetna om vad ett svärd är, eller kanske viktigare, vad det kan göra. Av dessa skäl föredrar jag att definiera föremålet

som svärd snarare än som dolk.

Svärdsgjutning i Sverige och Norden

Fynd av gjutrester efter svärdstillverkning förekommer men är ovanligt. I Halland finns ytterligare ett fynd. Vid gjuteriverkstaden i Grimeton påträffades gjutformar från gjutning av spjutspetsar men i materialet finns även fragment som skulle kunna tolkas såsom gjutformsrester från svärdstillverkning (Svensson 1940 :102). I övriga landet har rester av svärdstillverkning påträffats vid Apalle i Uppland där det i det mångsidiga gjutformsmaterialet kan anas spår av gjutning av klingor (Eriksson 2003:146). Vid den fascinerande och fantasieggande gjuteriverkstaden i Hallunda, Södermanland, vittnar också fyndmaterialet bland många andra ting om svärdstillverkning (Goldhahn 2007:299). Gjutrester efter svärdstillverkning finns även vid Skälby, Västmanland (Oldeberg 1960:15). Det gemensamma för ovan nämnda platser är att det i samtliga fall är frågan om gjutformar i keramiskt material, så kallade *förlorade formar*. Dessa formar är svåra att bestämma typologiskt då de ofta är mycket fragmentariska. Gjutformen från Torpa är i täljsten och i så pass god kondition att den går att periodbestämma.

Stengjutformar för svärdsgjutning från bronsåldern är mycket ovanliga. I Skandinavien finns endast två ytterligare fynd. Det ena av dessa är från Ransäter söder om Munkfors i Värmland. I detta fall är det frågan om en gjutform till en dolk med tånge (Oldeberg 1974 nr 2628). Liksom gjutformen från Torpa härrör denna gjutform sannolikt från period II i bronsåldern då den är snarlikt föremålen 885 och 887 i Montelius *Minnen från vår forntid* (Montelius 1917:59). Denna form har båda sina halvvar bevarade. Ej heller i övriga Skandinavien utgör gjutformar i stenmaterial någon vanlig artefaktsgrupp. Enligt Fleming Kaul vid Nationalmuseum i Köpenhamn finns ej något motsvarande fynd i Danmark alls (Kaul muntlig uppgift). Från Norge finns dock ett spektakulärt fynd från Slotsvik på Ellingsøy i Møre og Romsdals fylke vid kusten sydväst om Trondheim. Detta fynd består av två sidor till två separata täljstensgjutformar för gjutning av svärd. Svärden som gjutits i dessa formar betydligt större än de som gjutits i formen från Torpa, då gjutkaviteten i dessa (d.v.s. själva hålrummet för gjutmassan) är 58,5 respektive 53,2 cm långa. Svärden i dessa fall blir således ytterst användbara vapen. Till skillnad från de svenska formarna som är från period II i äldre

bronsåldern, bör de norska formarna enligt min åsikt snarare knytas till period IV eller V. Utöver nämnda fynd har jag i mina efterforskningar ej funnit några ytterligare kända svärdsjutformar i stenmaterial i norra Europa.

Övriga halländska svärd

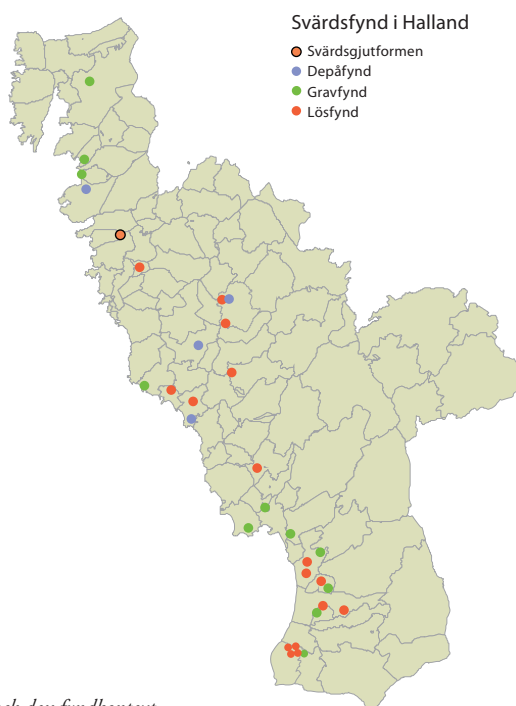
Hur ser då svärden såsom artefaktgrupp ut i Halland och i vilken mån är det möjligt att korrelera de fynd som finns till gjutformen från Torpa. Efter en sammanställning av bronsålderssvärden och ett försök till typindelning av dessa framkom några intressanta resultat. Det måste dock poängteras att typbestämningen är gjord efter bilder av varierande kvalité och måste således betraktas såsom skissartad. Vidare är endast klingor som i någon mening gått att bedöma medtagna och alltför fragmentariska föremål är ej med i sammanställningen.

Svärden har grovt sorterats i tre grupper, gravfynd, lösfynd och depåfynd. De två sistnämnda kategorierna är flytande då dessa ofta går in i varandra. Bedömningen utgår därför om ett fynd påträffas tillsammans med ett annat fynd från samma tid eller vid någon speciell plats (depå) eller ensamt (lösfynd). Ett exempel på svårigheten med definitionen är det svärd som påträffats i Ätrans gamla flodfåra vid bygget av kraftverksdammen i Askome (SHM 16827). Denna klinga låg i en flod, vilket är en ganska atypisk fyndplats för ett bronsålderssvärd även om det förekommer. Hur det hamnat där och vilka motiv som ligger bakom själva deponin är höljt i dunkel, men fyndet skulle säkerligen lika gärna bli klassat som offerfynd eller liknande. Jag väljer dock en vidare definition för sådana ensamma fynd för att inte i allt för hög grad förlora mig i klassificeringar och begreppsanalys. Vidare har jag utgått från vad som finns antecknat om fynden, om hur upphittaren eller den sakkunnige person som varit närmast själva fyndtillfället bedömt fyndet, och låtit den utsagan vara styrande.

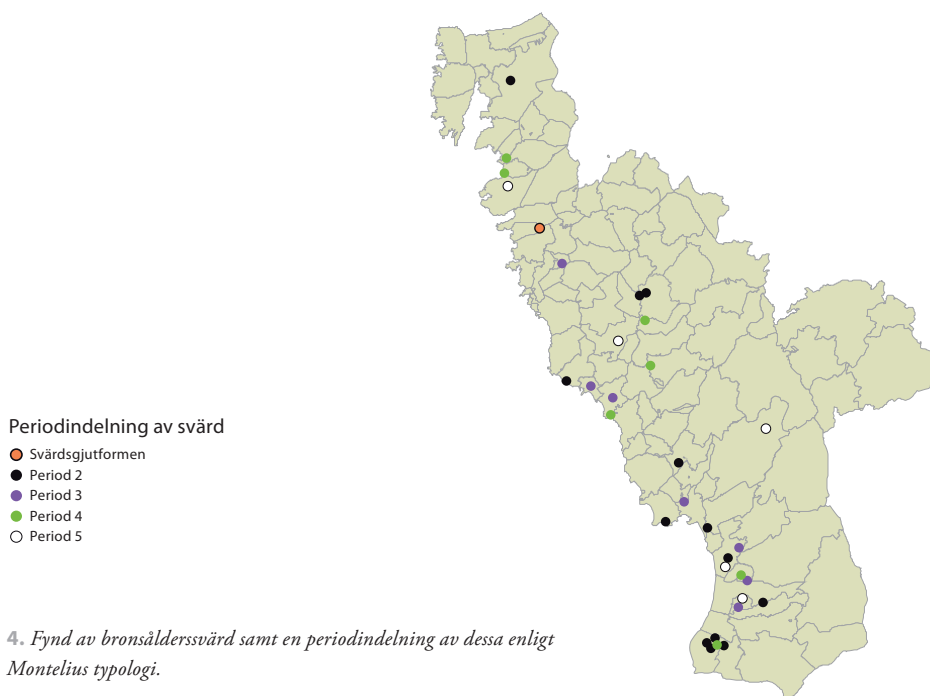
I Halland finns 36 svärds klingor som bedöms vara från bronsåldern. 16 av dessa uppskattas vara lösfynd, 14 gravfynd och endast sex depåfynd. I den sistnämnda kategorin utgör tre klingor i ett fynd från Norvära i Värö sn hälften av alla depåfynd i Halland. Gravfynden koncentrerar sig till södra Halland, beroende på att det är där som de flesta undersökningar av högar gjorts. Även en majoritet av lösfynden finns i detta område, vilket delvis kan förklaras med en hög uppodlingsgrad, men kanske också på att mängden bronser helt enkelt är

högre i södra Halland.

Ett intressant resultat av studien är att svärdsfynd från bronsåldern i Halland till övervägande del är från äldre bronsåldern. Något förvånande kan inga klingor hänföras till period 1, men hela 16 stycken till period 2. Endast en klinga, från en hållkista i en gravhög i Tjärby sn, har drag av de tidiga bronserna från period 1. Denna klinga påträffades dock tillsammans med knappar från period 3 och har således bedömts såsom ett period 3-svärd (Lundborg 1972). Klingan är det enda svärd i Halland som kan antyda en datering till period 1. I övrigt är fördelningen lokalt tämligen jämn i förhållande till den övergripande periodindelningen. Där det påträffats flera svärd, är de flesta från äldre bronsålder med ett fåtal undantag, precis som i Halland i stort. Möjligen kan man skönja att det finns en jämnare fördelning mellan svärdens funna i området kring Falkenberg. I övrigt finns alltför lite data för att dra några slutsatser kring fördelningen av bronser, då det trots allt endast är 36 klingor i hela landskapet som utgör grund-

3. *Fynd av bronsålderssvärd i Halland och dess fyndkontext.*

materialet.

Svärdfynd i relation till gjutformen

Gjutformen har producerat klingor av en mycket anspråkslös karaktär jämförelsevis med andra samtida klingor som ofta är rikt ornerade. Det finns ett ganska stort antal enklare klingor som i någon mån motsvarar de som gjutits i formen på ett flertal platser i Sverige och Danmark (se Oldeberg 1974, Aner/Karsten 1976). I Halland finns dock endast tre klingor som kan sägas passa med gjutformstypen. En av dessa, från Varberg, är för liten för att komma i fråga. De övriga två är lösfynd påträffade på olika platser i Östra Karup, en socken belägen utmed nordsidan av Hallandsåsen längst in i Laholmsbukten. Den ena av dessa finns på SHM, medan den andra ingår i Hallands museums samling. Denna klinga är något skadad av erosioner och själva fästet är tämligen slitet. Klingan

har också slipats, framförallt mot den spetsiga sidan. Trots detta måste sägas att klingan passar väldigt bra i formen. Måtten vid fästet på klingan överensstämmer mot gjutformen. Likaså följer den avsmalnande formen i det närmaste perfekt mot gjutkaviteten. Det är mycket sannolikt att klingan från Östra Karup är antingen gjuten i eller tillverkad utifrån en förlaga som gjutits i formen från Torpa. Naturligtvis skulle det vara mycket intressant att vidga studien till att omfatta fler klingor. Detta skulle kunna ge en mycket intressant inblick i distributionsmönster och kontaktytor under den tidiga delen av bronsåldern. Att klingorna är tillverkade i Skandinavien gör inte saken mindre intressant och frågan är i vilken riktning distributionen av klingor egentligen har tagit. Framtida studier får bringa klarhet i detta, men det är tillfredställande att konstatera att det går att finna en direkt länk mellan produktion (gjutformen) och bruk (klingan) från en tid som är så pass avlägsen som den äldre bronsåldern. ✎

Fig 5. Passformen mellan gjutformen och klingan från Östra Karup är såpass god att det är rimligt att tro att klingan antingen är gjuten i formen eller i en form som haft Torpaformen som förlaga.
Foto: O. Kadefors.

Svärdsfynd från Halland.

Id	Antal	Plats	Komp-lett	Beskrivning	Period	RAA-nr	Kommentar	Fyndomständighet	Placering
1	1	Klockaregården, Eldsberga sn.	Nej	Fragmentarisk klinga utan tånge	3	Eldsberga 39:1	Klingan påträffade med fragment av skida.	Gravfynd	SHM 8344:1
2	1	Hjuleberg, Abild sn.	Ja	Svärd med tånge	4	-	Period och plats osäker. Lagergrens samling.	Lösfynd	SHM 7331:538
3	1	Flädje, Eldsberga sn.	Nej	Klinga utan tånge	2	-	Plats osäker, Flädje enda angivelsen, osäker period, Lagergren.	Lösfynd	SHM 7331:537
4	1	Daggarp, Tjärby sn.	Nej	Klinga med tånge	4	-	Plats osäker, Lagergrens samling.	Lösfynd	SHM 7331:623
5	1	Gödestad, Gödastads sn.	Nej	Klinga med bruten tånge	3	-	Plats osäker, därför placerad vid kyrkan.	Lösfynd	SHM 6108
6	1	Östra Karups by, Östra karup sn.	Nej	Greppladesvärd	2	-	Osäker plats placerad vid kyrkan. Lagergrens samling.	Lösfynd	SHM 7331:631
7	1	Kärby, Kärby sn.	Ja	Klinga utan tånge	3	-	Fynd i hällkista. Periodindelad på dubbelknapp.	Gravfynd	Hallands museums magasin
8	1	Gräsryd, Östrakarup	Nej	Klinga utan tånge, troligen avbrute	4	-	Mycket oviss periodindelning.	Lösfynd	SHM 8241:5
9	1	Lejby, Lejby sn.	Nej	Klinga	2	-	Oviss periodindelning, Oviss placering.	Lösfynd	Hallands museums magasin
10	1	Kullsgårde, mellomhöjen laholm.	Nej	Grepptungesvärd	3	Laholms stad 2:1	Med skida från ekkista, TJ Arne undersökare.	Gravfynd	SHM 17692
11	1	Lilla Ljungby, Ljungby sn.	Ja	Svärd med tånge, i tre delar	5	Ljungby 161:1	Funnet i mosse invid gården Lilla Ljungby.	Depåfynd?	SHM 10458
12	1	Smörkulla, Skrea sn.	Ja	Svärd med tånge, något defekt, brut	4	Skrea 72:2	Hittat under stor sten invid Smörkullaberget.	Depåfynd?	SHM 2115
13	1	Ulvso Okome sn.	Ja	Grepplade svärd	2	Okome 43:1	Funnet vid nyodling tillsammans med halskrage.	Depåfynd	SHM 17355
14	1	Grötvik, Söndrums sn.	Ja	Grepptunge svärd/ dolk, fragmentari	2	Söndrum 16:1	Från röse grävt av Salvén 1938.	Gravfynd	SHM 22234
15	1	Skogstorp, Stafsinge sn.	Ja	Greppladesvärd/ Svärdsnapp	2	-	Ytterst osäker placering, sannolikt påträffat i röse 1865.	Gravfynd	SHM 1292
16	3	Norrvärta, Backa, Värö sn.	Ja	Grepptungesvärd	5	Värö 107:1	Tre svärd påträffade vid två olika tidpunkter.	Depåfynd	SHM 14585, 14630, 14667
17	1	Fyllinge, Snöstorps sn.	Ja	Grepptungesvärd	2	Snöstorp 29	Svärd påträffas med rester av svärdsblida i pälsläder.	Gravfynd	HM 17495
18	1	Vapnö, Vapnö sn.	Ja	Grepptungesvärd	3	Vapnö 5:1	Svärd påträffat i skida, i gravhög undersökt av Lundborg 19.	Gravfynd	Hallands museums magasin
19	1	Laholm, Laholms stf.	Ja	Grepptungesvärd	5	-	Funnet vid dikesarbeten inne i laholmsstad. Gamlebyvägen.	Lösfynd	HM 9684
20	1	Tönnersa, Eldsberga sn.	Nej	Grepptungesvärd	5	-	Osäker fyndplats, fragmentarisk.	Lösfynd	HM 11397
21	1	Falkenbers stad.	Ja	Grepptungesvärd (Kort)	3	-	Osäker fyndplats, Invid läkarbostaden.	Lösfynd	Falkenbergs museum 516
22	4	Dömostorp, Haslövsn.	Ja	Grepptungesvärd, dolkar funna i oli	2	-	Svärd påträffat i grav med välbevarad svärdsksida.	Gravfynd	SHM 4168
23	1	Ätrafors, askome sn.	Nej	Grepptungesvärd	4	-	Svärd påträffat i ätran vid grävning av damm 1922.	Lösfynd	SHM 16827
24	1	Pintorpet, Rossared, Fjäräs sn.	Ja	Grepptungesvärd	2	Fjäräs 27:2	Svärd påträffat vid rävjakt.	Gravfynd	SHM 2625
25	1	Skogby, Kvibille sn.	Ja	Greppladesvärd	2	-	Osäker uppgift, påträffat vid dikesgrävning 1856.	Lösfynd	SHM 1957
26	1	Bergslyckan, Okome sn.	Ja	Greppladesvärd	2	Okome 46:1	Funnet vid dikesgrävning.	Lösfynd	SHM 17312
27	1	Rägelund, Landa.	Nej	Grepptungesvärd	4	Landa 47:1	Funnet vid platsen för borttagen gravhög, endast hantaget.	Gravfynd	GAM 2190
28	1	Skrea sn.	Nej	Grepptungesvärd	3	-	Osäker uppgift, därför placerad vid kyrkan.	Lösfynd	SHM 17283
29	1	Stråvalla, Stråvalla sn.	Nej	Grepptungesvärd	4	-	Framgrävt ur röse 1756, Mycket osäker placering.	Gravfynd	Varbergs museum 853
30	1	Östra Karup.	Nej	Greppladesvärd	2	-	Ytterst osäker placering och fyndomständighet.	Lösfynd	SHM 17343:1433
31	1	Östra Karup.	Nej	Greppladesvärd	2	-	Osäker placering i landskapet.	Lösfynd	HM 8334

Referenser

- Aner, E., Kersten, K. 1976 *Die Funde der älteren Bronzezeit des nordischen Kreises in Dänemark, Schleswig- Holstein und Neidersachsen*. Karl Wachholtz Verlag, Neumünster
- Artelius, T. 1992 *Flädje i Alfsbög- ett stycke bronsåldersbyggd vid Ätran*. Småskrifter 1. Riksantikvarieämbetet UV väst
- Carlie, L. 1992 *Brogård – Ett brons- och järnålderskomplex i södra Halland. Dess kronologi och struktur*. Hallands Läns museers skriftserie no 6.
- Eriksson, T. 2003 *Gjuterifynd i Apalle. Bronsåldersboplatsen vid Apalle i Uppland. Arkeologi på väg – undersökningar för E-18*. UV-Uppsala, rapport 1997:64.
- Goldhahn, J. 2007 *Dödens hand – en essä om brons- och hållsmide*. Gotarc serie C. Arkeologiska Skrifter No 65.
- Lindälv, E. 1980 *Fornminnen och fornyfynd i norra halland*. Institutet för västsvensk kulturforskning skrifter 9. Holms grafiska AB, Varberg.
- Lundborg, L. 1972 *Undersökningar av bronsåldershögar och bronsåldersgravar i södra Halland*. Hallands Museum 2.
- Montelius, O. 1917 *Minnen från vår forntid*. Kungliga boktryckeriet P.A. Nordsteds och sönder.
- Olderberg, A. 1974 *Die ältere Metallzeit in Schweden*. Kungli. vitterhets Historie och Antikvitets akademien. Rosenlundstryckeriet AB, Stockholm.
- Svensson, B. 1940 *En gjuteriverkstad från bronsåldern. Göteborgs och Bohusläns fornminnesförenings tidskrift 1940*.
- Ullberg-Loh, K. 1996 *Arkeologiska undersökningar för väg 41. Linbergs, Torpa och Ås socken, Halland. UV västs rapport 1996:9*
- Weiler, E. 1994 *Innovationsmiljöer i bronsålderns samhälle och idévärld. Studia Archaeologica Universitatis Umensis 5*.

